

010921-1

Patočka pracuje ve svém „Doslovu po 33 letech“ s dvěma termíny, jichž používá při charakteristice našeho vztahu ke světu: s „odemčeností“ a „otevřeností“ světa. Odemčenost charakterizuje jako (pouhou) „možnost získat aktivně pravdu o jsoučnu“, což však „neznamená ještě skutečnost pravdy, která naopak musí být na interesovanosti teprve dobytá“. Tyto termíny se mi příliš nezamlouvají, protože zůstávají stále ještě v zajetí řeckého předsudku, že jsoučno je, jaké je, ale může být někdy zakryto, skryto. V tomto případě tedy zamčeno, tj. zavřeno na zámek, anebo jenom zavřeno, ale bez zaklapnutí zámku. Aktivita člověka pak spočívá jen v tom, že ty dveře, které nejsou zamčeny, jen otevře – to pak pro Patočku znamená, že „získá aktivně pravdu“. Stará řecká představa spočívala v naprosté důvěře v ono „zírání“, které dokázalo „nahlédnout“ jsoučno prostě otevřením vnitřního zraku (pokud se nevyskytla nějaká vnější překážka). Aristotelés výslovně mluví o pravdě jako cíli teoretických věd, zatímco cílem věd praktických je nějaké dílo, výkon; „vidět“ pravdu lez tedy jen tak, když nic neděláme, nic nevykonáváme. Patočka k tomu je přidává nutnost něco také udělat, vykonat, totiž ono otevření; zároveň však toto otevření podmiňuje tím, že nesmí být zamčeno. Takovou zamčenost však subjektivizuje tím, že ji činí závislou na naší interesovanosti, na zájmu, snad na schopnosti mít zájem. To nyní nechme stranou; věcí základní důležitosti je, že tímto schematem není narušeno předsudečné pojetí „jsoučího“ jako toho, které prostě jest, jaké jest, nezávisle na tom, zda náš přístup k němu je díky odemčenosti a otevřenosti volný. Co tu zcela chybí, je porozumění pravdě jako normy (a snad dokonce tvůrce) toho, co jest a jaké tj., tedy pravdy, která se nemusí jsoučího držet a která se jím nemusí vposledu řídit, nýbrž která rozhoduje o jeho pravosti či nepravosti. Bez pravdy není a nemůže být jsoučno ani „odemčeno“, natož „otevřeno“ našemu přístupu, tj. naší aktivitě. Ale pravda sama není žádné jsoučno, které by mohlo být uzavřeno nebo dokonce uzamčeno. Pravda totiž není, ale přichází, a v tomto jejím adventivním charakteru je zakotvena její superiorita nad každým jsoučím. Uzamčen a uzavřen není svět, ale my sami; a pravda přichází, aby nás osvobodila z naší vlastní zamčenosti a uzavřenosti do sebe a do své subjektivity, do subjektivity i subjektivnosti našich partikulárních zájmů.

(Písek, 010921-1.)